

רשת הלכה

יצא לאור ע"י בית ההוראה
"שערי הוראה"
נערך ע"י הרב יוסף
אייזנשטיין שליט"א מרבני
בית ההוראה מו"צ ומח"ס
דעת הלכה וש"ע השל"ה
לפי סדר דף היומי בהלכה

"קו הרבנים" מענה 24 שעות ביממה: 0732-122-122

גליון 20 שמות

מתי מתחייבים בזימון, וזימון באוטו ברכבת במטוס ואוניה, ודין שכח ולא זימן

סימן קצג

אם מצטרפין לזימון

בהזכרת השם. י"א שמצוה מן המובחר שלא ליחלק כי ברוב עם הדרת מלך, רק אין איסור אם יתחלקו, ויש חולקים כיון שבכל כת יש מקצת רוב עם ומתקיים זימון יכולים לכתחילה להתחלק. ומצוה לחזור אחר עשרה, ואפילו שבעה יחזרו אחר שלשה. (שו"ע ס"א, מ"ב ס"ק יא-יב).

אם לא ישמעו הזימון נחלקים

ז. אם היו רבים מסובים יחד ואינם יכולים לשמוע ברכת הזימון מפי המברך, אם יכולים יתחלקו לחבורות של עשרה ואם אין יכולים, כי יצטרכו לברך בקול רם ויקפיד עליהם בעל הבית, יתחלקו לחבורות של שלשה ויברכו בנחת כדי שלא ישמע בעל הבית, וזה טוב להם ממה שלא יצאו ידי חובת ברכת זימון, שהרי אינם יכולים לשמוע מפי המברך. (שו"ע ס"א, מ"ב ס"ק יא).

אם צריך לשמוע ברכת הזן

ח. ואם יכולים לשמוע ברכת הזימון אף אם לא ישמעו ברכת המזון לא יתחלקו, והאחרונים חולקים כי צריכים לשמוע מהמזמן לכל הפחות עד ברכת הזן, ואם לא יכולים לשמוע יתחלקו. (מ"ב ס"ק יז).

לדבר מצוה

ט. אם צריכים ללכת לדבר מצוה ואין להם שהות להמתין מותרים להתחלק לחבורות של שלשה, ולח"א רק אם ישארו עשרה בלעדס, ולמצוה דאורייתא יש להקל בכל אופן. (מ"ב ס"ק טז). ואין רשאי יחיד לברך בלא זימון לצורך מצוה. (ערוך השולחן ס"י). ויש מתירים. (יוסף אומץ קנט, דרך החיים).

קביעות לזימון או בהתחלה או בגמר

י. אפילו אם לא התחילו שלשתם יחד אלא שהם קבועים בגמר הסעודה אין רשאים ליחלק כי נתחייבו בזימון. ואם גמרו סעודתם שלא בזמן אחד אין חייבים בזימון, ואם המתינו עד שגמר השלישי אין רשאים ליחלק. (שו"ע ס"ב, מ"ב ס"ק יט).

גדר קביעות

יא. קביעות הוא כשקבעו עצמם לאכול יחד על שולחן אחד או מפה אחת, אבל אם לא אכלו בישיבה ועל שולחן אחד רשאים ליחלק. אלא אם הוא שמש שדרך אכילתו בלא קביעות. (שו"ע שם, מ"ב ס"ק כב).

לזמן בלא קביעות

יב. כל מקום שרשאים ליחלק כגון שאכלו בלא קביעות לרמ"א עדיף טפי לזמן, ולמג"א כיון שאין אחד יכול

שנים שאכלו

א. שנים שאכלו אף שבברכת המוציא יוצא לכתחילה בברכת חבירו, בברכת המזון לכתחילה יברך כל אחד לעצמו אם יודעים לברך בעצמם. כי בתחילת הסעודה שקובעים לאכול יחד דעתם להצטרף, אבל בסוף הסעודה דעתם להפרד, ועוד כי בברכת המזון שחיובו מן התורה החמירו, ונכון לחוש לטעם ראשון ואף אם לא אכל כדי שביעה שחיובו רק מדרבנן יברך לבד. ובדיעבד יוצא בברכת חבירו. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"א-ב).

אינו יודע לברך

ב. אם רק אחד יודע לברך, מברך ומוציא את מי שאינו יודע לברך, אם מבין לשון הקודש, ויכוין לשמוע מילה במילה מהמברך, ובדיעבד יצא אם שמע עיקרי הברכות ופתיחתן וחתמתן, ויכוין לצאת, והמברך יכוין להוציאו. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ד).

אינו מבין

ג. אם אינו מבין אינו יוצא בשמיעה, ולכן נשים ועמי הארצות שאינם מבינים יברכו לעצמם. ויש פוסקים שבשאר לשונות אין יוצאים כשאינו מבין, אבל בלשון הקודש יוצאות בשמיעה אף שאין מבינות, וכן המנהג, ואפילו בקידוש שחיובם מן התורה לכל הדיעות. וטוב יותר שיאמרו אחר המקדש מילה במילה בלחש ויצאו לכל הפוסקים, ונכון לעשות כן כי אי אפשר לשמוע ולכוין היטב. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ה).

חיוב זימון בשלשה

ד. שלשה עד חמישה שאכלו פת שמברכים עליו ברכת המזון אסור להם ליחלק, כי נתחייבו בזימון. אבל אם אכלו פירות אף משבעת המינים אין חייבים בזימון, ויש מחמירים בשבעת המינים, ולכן טוב שלא יקבעו שלשה יחד לאכול משבעת המינים, והמנהג פשוט שאין חוששים וקובעים על פירות או פת הבאה בכיסונים. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ב-ה).

לחזר אחר שלישי

ה. שנים שאכלו מצוה לחזר אחר שלישי אם הוא עמם בבית, אף אם הוא שמש שאין דרכם לאכול אתו, ויתנו לו לאכול דבר מה כדי שיצטרף עמהם. ואחר אין צריך לחזר אחר שנים. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ז-ח).

ששה עד עשרה

ו. ששה שאכלו עד עשרה יכולים ליחלק, כי ישאר זימון לכל חבורה. ועשרה אין נחלקים עד שיהיו עשרים כי נתחייבו

להוציא חבירו אין יכולים לזמן. ובפמ"ג כתב **שבעשרה** שיש הזכרת השם לכולי עלמא אסור לזמן. (שו"ע שם, מ"ב ס"ק כד). ואם השלישי לא התחיל ולא גמר עמהם גם למג"א יכולים לזמן. (הגר"ש אוירבך כתי"ב ברכות נה.).

רוכבים או יושבים בעגלה

ג. היו רוכבים ועמדו ואמרו נאכל אף שלא ירדו מהבהמות וכל אחד אוכל מככרו מצטרפים. ואם הולכים ואוכלים אין מצטרפים. ואם יושבים בעגלה ואוכלים המג"א מסתפק בזה, ולכן יזמנו בלא שם אף בעשרה. (שו"ע סי"ג, מ"ב ס"ק כד).

בספינה ורכבת ומטוס ומכונית

יד. אם נוסעים בספינה מצטרפים, כי המים הולכים תחתיה ואינה כמהלכת. (שו"ע הרב סי' קסז סט"ז ומ"ב שם ס"ק סב). וברכבת מצטרפים כי מרווח וקבוע. (ברכת הבית שער יח ס"ד, ערוה"ש סי' קסז סכ"ו). וכן במטוס. אבל מכונית ואוטובוס כעגלה ואין מצטרפים. (הגר"ש וואזנר בברכת שם פ"ב סל"ד). וי"א שאם הנסיעה שקיטה מצטרפים בכל אופן וכשאין יושבים שקטים אין מצטרפים. (בית ברוך כלל מח ס"ז כט ע"פ מור וקציעה).

בבית גוי

טו. נהגו שלא לזמן בבית גוי, כי אין קובעים עצמם משום יראת הגוי, וגם יש לחוש לסכנה אם ישנו בנוסח יברך את בעל הבית הזה, לכן לא קבעו עצמם ביחד. והאחרונים חולקים והמנהג כיום שמזמנים, ואומרים הוא ישלח לנו ברכה מרובה בהליכותינו ובישיבותינו עד עולם. ונוכל לומר בעל הבית הזה והיינו בעל הסעודה, וכל שכן אם כל אחד אוכל משלו אומרים הוא יברך אותנו. ואם אוכלים במלון ביום דרך עראי בבית גוי אפשר שאין זה קביעות לזמן, וטוב שלא יקבעו שלשתם יחד. (שו"ע שם, מ"ב ס"ק כו).

התחילו ביחד

טז. שלשה שישבו לאכול וברכו המוציא, אף אם כל אחד אוכל מככרו, ולא אכלו עדיין כזית פת, אינם רשאים ליחלק, ולגמור סעודתו קודם כי כבר נתחייבו בהתחלת

האכילה. (שו"ע ס"ד, מ"ב ס"ק כח).

באו משלש חבורות שזימנו

יז. שלשה שבאו משלש חבורות ונתחברו, אם זימנו עליהם במקומם שאחד ענה לשנים, שוב אין יכולים לזמן אפילו אכלו אחר כך. (שו"ע ס"ה). ובביה"ל (ד"ה כל אחד) הביא י"א שאם אכלו מצטרפים לזימון. ודוקא כי כבר זימנו על שלשתם אבל אם זימנו על אחד מהם מצטרפים לזימון. (מ"ב ס"ר סק"ט ושעה"צ סק"י).

באו משלש חבורות שלא זימנו

יח. אם לא זימנו במקומם ואין יכולים לחזור לחבורתם כי נתפרדה החבורה, או כי במקום מצוה או הפסד ממון מותר לאחד לגמור סעודתו קודם, ולכן אם נזדמנו שלשתם חייבים לזמן ואין רשאים ליחלק. (שו"ע ס"ה, מ"ב ס"ק לא).

ואף אם לא אכלו משנתחברו אלא כל אחד אכל בפני עצמו שיכול לברך כאן, או בעקרו בשוגג ואין מחזירים אותם למקומם כי כאן זימנו ושם לא זימנו הרי זה כשעת הדחק. (מ"ב ס"ק לב).

באו משלש חבורות קודם שזימנו שם

יט. שלש חבורות של ארבעה או של שלשה ופרש אחד מכל חבורה לפני שזימנו ונצטרפו לחבורה, והנשארים זימנו שלשתם או שצירפו אחד להם, פקע הזימון מהשלשה שפרשו כי כבר זימנו חבורתם. ואם אכלו אחר כך יחד מצטרפים. (שו"ע ס"ו, מ"ב ס"ק לג). ולרע"א רק בזימנו קודם שנתחברו השלשה שפרשו, אבל אם נתחברו הפורשים ואחר כך זימנו לא נפקע מהם הזימון. (ביה"ל ד"ה כיון).

מתי מותר ליפרד מחבורה

כ. שלש חבורות של שלשה אסור לכל אחד מהם ליפרד מהחבורה ולזמן יחד, כי שנים הנשארים אינם יכולים לזמן אחר כך. אבל אם היו בכל חבורה ארבעה מותר ליפרד אחד מכל חבורה ולזמן יחד והנשארים זימנו כל חבורה במקומם. (שו"ע שם).

סימן קצד

שלשה שאכלו כאחד ולא זימנו

יצא אחד לשוק

ד. שלש שאכלו ויצא אחד מהם לשוק קוראים לו ומודיעים לו כדי שיכוין ויצטרף ויענה עמהם ברכת זימון ויוצאים אף שאין יושב עמהם אלא עומד כנגד הפתח. ואם יש טינוף ביניהם מפסיק, ואם אינו עונה עמהם אין מזמנים עליו, אבל אם עומד עמהם אף אם אינו עונה מזמנים עליו בעל כרחו. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"ו-ח).

אין יודעים לברך

ה. שלשה שאכלו כאחד אם אחד יודע כל הברכות יוציא האחרים שאין יודעים, ואם כל אחד יודע ברכה אחת חייבים בזימון וכל אחד יברך הברכה שיוודע ויוציא האחרים, ואף שאין אחד מהם יודע ברכה רביעית אינו מעכב כי אינה מהתורה, ואם יודע רק חצי ברכה אינו מברך כי אין ברכה לחצאים. (שו"ע סי"ג, מ"ב סק"י-יג).

ו. ג' ברכות הראשונות מעכבות ואם אין יודעים אחד מהם אי אפשר לברך, וי"א שאם אינו יודע לברך כל הברכות ואין לו מי שיוציאו יברך רק ברכה שיוודע, כי אין הברכות מעכבות זו את זו. ולדינא באכל כדי שביעה שחיובו מהתורה יברך. (מ"ב ס"ק יג).

בירכו בלא זימון

א. שלשה שאכלו כאחד ושכחו שלשתם או שנים מהם לזמן וברכו, בטל מהם הזימון, ואין זימון למפרע. אבל אם שכח אחד וברך, יכולים השנים לזמן עמו ויכול לומר ברוך שאכלנו, ויוצאים חובת זימון והוא לא. (שו"ע ס"א). ואפילו גמרו רק ברכת הזן הפסידו הזימון, ובאמצע ברכה ראשונה יש להסתפק. (ביה"ל ד"ה ובירך).

מתי מזמנים עמו

ב. מזמנים עם השלישי אחר שיסיים ברכת המזון. (חיי אדם כלל מח ס"ג, כה"ח סי' קצב ס"ז). וי"א שהתירו לו לענות אחר ברכת הזן. (א"א בוטשאטש קצב ס"ב). וי"א לכתחילה אחר ברכת המזון, והנהוגים אחר ברכת הזן אין צריכים לשנות מנהגם. (הגר"ש אלישיב בזה"ב עמ' 131).

זימן אחד עם אחרים

ג. שלשה שאכלו וזימן אחד עם אחרים שהצטרף לחבורתם, אין השנים יכולים לזמן עמו, כי כבר יצא חובת זימון, וזימנו על אחד מהשוק שיטעם עמהם. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ד). ולחזו"א יכול אף מי שימן לאכול דבר מה ולהצטרף לזימון. (חזו"א סי' לא ס"ק ד).